

حجاب و عفاف در قرآن کریم

«یا ایها النبی، قل لازلواجک و بنائک و نساء المؤمنین یدنین علیهنّ ذلک ادنی ان یعرفن فلا یؤذین و کان الله غفوراً رحیماً؛ ای پیامبر به زنان و دختران خود و به زنان مؤمن بگو روسری های بلند بر خود بیفکنند...

«یا ایها النبی، قل لازلواجک و بنائک و نساء المؤمنین یدنین علیهنّ ذلک ادنی ان یعرفن فلا یؤذین و کان الله غفوراً رحیماً؛ ای پیامبر به زنان و دختران خود و به زنان مؤمن بگو روسری های بلند بر خود بیفکنند، این عمل مناسب تر است، تا (به عفت و پاکدامنی) شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند و خداوند آمرزنده ی مهربان است» (سوره احزاب، آیه ی 59)

در این نوشته، بر آنیم که آیه ی مورد نظر را مورد بررسی قرار داده و برخی از نکات پیرامون آن را که نتیجه ی مطالعه ی کتب تفسیری می باشد، به رشته ی تحریر درآوریم. شایسته ی یادآوری است که این نوشته، قصد تفسیر آیه را ندارد و تنها به بیان نکات اجمالی آن بسنده می کند، اما پیش از طرح نکات، لازم است مفهوم حجاب بررسی گردد.

مفهوم حجاب

حجاب، در لغت به معنای مانع و پرده و پوشش آمده است. حجاب، به معنای پوشش اسلامی بانوان، دارای دو بعد ایجابی و سلبی است. بعد ایجابی آن، وجوب پوشش بدن و بعد سلبی آن، حرام بودن خودنمایی به نامحرم است و این دو بعد باید در کنار یکدیگر باشند؛ تا حجاب اسلامی محقق شود. گاهی، ممکن است یک بعد باشد ولی دیگری نباشد که در این صورت، نمی توان گفت که حجاب اسلامی محقق شده است.

اگر به معنای عام، هر نوع پوشش و مانع از وصول به گناه را حجاب بنامیم، حجاب می تواند اقسام متفاوتی داشته باشد، از جمله حجاب ذهنی، فکری و روحی، علاوه بر این، در قرآن از انواع دیگر حجاب که در رفتار خارجی انسان تجلی می کند، نام برده شده است، مثل حجاب و پوشش در نگاه که به مردان و زنان، در مواجهه با نامحرم توصیه شده است. «یا ایها النبی، قل لازلواجک و بنائک و نساء المؤمنین یدنین علیهنّ ذلک ادنی ان یعرفن فلا یؤذین و کان الله غفوراً رحیماً؛ ای پیامبر به زنان و دختران خود و به زنان مؤمن بگو روسری های بلند بر خود بیفکنند...» (سوره احزاب، آیه ی 59)

پوشش، معرف شخصیت و عفت زن مؤمن است و موجب می گردد که افراد لایابالی جرأت نکنند به او جسارت کرده و به دید شهوت و هوسرانی به او بنگرند. این آیه، بیان می دارد: زنان مؤمن برای این که مورد آزار افراد هرزه قرار نگیرند، به گونه ای خود را بپوشانند که زمینه ای برای بی حرمتی به آنها فراهم نگردد.

خداوند در این فرموده اش، ابتدا فلسفه ی حجاب را تبیین می کند و با تهدید و زور، دستور حجاب را مطرح نمی کند و سپس، به بیان الگوی عملی پوشش، یعنی حجاب که پوشش خاص آن زمان بوده است، اشاره می کند. در اینجا، می توان نتیجه گرفت که برای ایجاد فرهنگ حجاب و پوشش مناسب در جامعه، باید ابتدا پایه های اعتقادی و بینش افراد را نسبت به این موضوع، محکم کنیم و این، یعنی نهادینه سازی باورهای درست و فرهنگ سازی دقیق. بنابراین، تهدید و اجبار، هیچ گاه به عنوان اولین راهکار، اثر بخش نخواهد بود.

این آیه، به پیامبر فرموده است که ابتدا، به زنان و دختران خود و بعد، به زنان مؤمن بگو که حجاب را رعایت کنند. یعنی، در امر به معروف، اول از خودی ها و نزدیکان شروع کنیم، سپس به سراغ دیگران برویم. همچنین در احکام الهی، تفاوتی میان همسران و دختران پیامبر، با دیگر زنان وجود ندارد. احکام دینی، باید مورد توجه و استفاده ی همه قرار گیرد. (4)

هر پدیده ای، آثار و پیامدهایی را به دنبال خواهد داشت. حجاب نیز، به عنوان یک راهکار عملی، آثار فردی و اجتماعی مختلفی را به دنبال خواهد داشت.

آثار و پیامدهای رعایت حجاب

الف- آثار فردی

در خصوص آثار فردی رعایت حجاب، می توان به موارد ذیل اشاره کرد:

1. احترام به شخصیت زن، به واسطه ی رعایت حجاب، 2. مصونیت ارتباطات زن با مردان غریبه، 3. حفظ اعتقادات

مذهبی برای افراد، 4. حفظ عفت زن و جلوگیری از فساد و ناهنجاری.

ب - آثار اجتماعی

آثار اجتماعی رعایت حجاب فراوانند که برخی از آنها عبارتند از:

1. سلامت نسل جدید جامعه، 2. پیشگیری از فساد اخلاقی، 3. مبارزه با مظاهر بی دینی، 4. حفظ کیان خانواده. در این نوشتار، آیه ی 59 سوره ی احزاب و نکات پیرامون آن را بررسی کردیم، اما در مورد انواع حجاب، با مطالعه ی کتب تفسیری و آیات قرآنی دیگر، مشخص می شود که انواع حجاب در قرآن، به سه بخش تقسیم شده است.

انواع حجاب قرآنی

1. حجاب چشم

«قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم؛ ای رسول، به مردان مؤمن بگو تا چشم ها را از نگاه ناروا بپوشند» . (سوره ی نور، آیه ی 30)

«قل للمؤمنات یغضن من ابصارهن؛ ای رسول، به زنان بگو تا چشم ها را از نگاه ناروا بپوشند» . (سوره ی نور، آیه ی 31)

2. حجاب در گفتار

نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب گفتاری زنان در مقابل نامحرم است. «فلا تخضعن بالقول فیطمع الذی فی قلبه مرض؛ زنها که نازک و نرم با مردان سخن نگویند، مبدا آن که دلش بیمار (هوا و هوس) است، به طمع افتد» . (سوره ی احزاب، آیه ی 32)

3. حجاب رفتاری

نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب رفتاری زنان در مقابل نامحرم است. به زنان دستور داده شده است به گونه ای راه نروند که با نشان دادن زینت های خود باعث جلب توجه نامحرم شوند.

«و لا یضربن بارجلهن لیعلم ما یخفین من زینتهن؛ و آن طور پای به زمین نزنند که خلخال و زیور پنهان پاهایشان معلوم شود” . (سوره ی نور، آیه ی 31)

از مجموع این مباحث، به روشنی استفاده می شود که مراد از حجاب اسلامی، پوشش و حریم قایل شدن در معاشرت زنان با مردان نامحرم، در خلال رفتارهای مختلف آنها، مثل نحوه ی پوشش، نگاه، حرف زدن و راه رفتن است.

بنابراین، حجاب و پوشش زن، به منزله ی یک حاجب و مانع در مقابل افراد نامحرمی است که قصد نفوذ و تصرف در حریم ناموس دیگران را دارند.

در انتها، این نوشتار را با بیان سخنانی از استاد شهید «مرتضی مطهری» که در تبیین فلسفه ی حجاب در اسلام، تلاش علمی فراوانی داشت، به پایان می رسانیم: «عده ای می گویند: چون حجاب، به معنی پرده است، اسلام خواسته است زن باحجاب باشد، یعنی همواره پشت پرده بوده و در عزلت و گوشه نشینی باشد، اما باید بدانیم آنچه درباره ی پوشش زن است کلمه «ستر» به کار می رود. پوشش زن، در اسلام آن است که در معاشرت با مردان، بدن خود را پوشانده و از جلوه گری، پرهیز کند” . («

پی نوشتها:

1. تفسیر نور، ج 8.

2. مجمع البیان، ذیل آیه.

3. تفسیر المیزان.

4. تفسیر نور، ج 8.

5. المیزان، 19.

6. شهید مطهری، مسأله حجاب، انتشارات صدرا.

نویسنده: نفیسه زروندی

منبع: مجله ی بشارت